

ลักษณะที่ 1
ข้อความทั่วไป

บทที่ 1

ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลักษณะละเมิด

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกฎหมายลักษณะละเมิดนี้ ก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา ประเทศไทยได้มีจารีตประเพณีไว้บังคับมาก่อนแล้ว ประเพณีอันเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ห้ามมิให้จัดการแก้แค้นกันเองโดยพลการ มีบัญญัติเป็นจำนวนมากในกฎหมายกล่าวห้ามมิให้ราษฎรในพระราชอาณาจักรใช้กำลังลงโทษผู้ทำให้ตนเสียหายด้วยตนเอง จะต้องนำเอาการละเมิดไปฟ้องร้องต่อศาลตามระเบียบเสมอไป ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายลักษณะโจร มาตรา 39, 66, 131, 137, 140 อาญาหลวง มาตรา 28, 97, 102, 126 อาญาราชฎูร มาตรา 1, 2, 3, 4, 6 เป็นต้น

สมัยกรุงศรีอยุธยา ถือว่าการแก้แค้นเป็นการกระทบกระเทือนหมิ่นพระราชอำนาจ พระมหากษัตริย์ ผู้ทำการแก้แค้นโดยพลการจะได้รับโทษ ดังจะเห็นได้จาก กฎหมายลักษณะโจร มาตรา 137 ซึ่งมีบัญญัติว่า "โจรเข้าบ้านผิดเวลา และเจ้าบ้านเจ้าที่นิ่งค่อมมองในรั้วในม่าน แลจับโจร ๆ คอสูรจับบ้าน ๆ พันแขงโจรตายท้าวโจรนั้นตายเสีย ถ้าแลโจรนั้นมีโคกคอสู้ พันแขงโจรบาดเจ็บแลนหนักก็ มิได้แลนหนีอยู่กับที่ก็ ให้จับเอาเป็นอย่าให้ฆ่าพันโจรนั้นตาย ถ้าพันแขงโจรนั้นตาย ให้ลงโทษแก้แค้นทำ อนึ่งโจรปล้นสดมภ์ ยองเบาลักทรัพย์สิ่งสิน และเจ้าสินพันแขงโจรตายตายเสียเปล่า ถ้าแลผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชบัญญัติ ให้ลงโทษในระวางละเมิดพระอาญาท่าน" นอกจากนี้ยังมีในลักษณะอาญาราชฎูร มาตรา 1, 2 และ 4 และลักษณะทาส ซึ่งมีใจความว่า บุคคลที่ถูกทาสของผู้อื่นมาลักเอาทรัพย์ไป ถ้าคนจับทาสไว้เสียโดยพลการ บุคคลที่ถูกลักทรัพย์นั้นยอมมีความผิด ในลักษณะตระดาการ มาตรา 15 ก็ห้ามมิให้บังคับกันเอง ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดลักพระราชทรัพย์กิติ ที่ดาบาดเจ็บถึงตายกิติ ผิดลูกถูกเมียทานกิติ ลักสินราชฎูรกิติ ท่านให้ว่ากล่าว ซึ่งท่านอายุักให้ว่านั้น ท่านมิให้เอาสินไหมแก้กันเอง ถ้าสินไหมนั้นมีถึงแสน ท่านมิให้ถือโทษแก่เขาเลย ถ้าสินนั้นถึงแสนขึ้นไป มีผู้บังคับเอาสินไหมไซ้ ผู้นั้นละเมิดพระราชอาญา ให้ลงโทษโดยโทษานโทษ

และจะพิจารณาต่อไปเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความยินยอมของผู้เสียหาย อันจะทำให้ผู้กระทำ
ไม่ชอบรับผิดชกไซคาสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

การดำเนินการค้นคว้าในเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากคำสอนของนัก
นิติศาสตร์ของไทย และของต่างประเทศ ศึกษาค้นคว้าจากต้นร่างของกรมร่างกฎหมาย
และจากคำพิพากษาของศาลฎีกาและของศาลต่างประเทศ

ก่อนที่จะได้พิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง
ต่อไปโดยเฉพาะ เราควรจะได้พิจารณาถึงขอบเขตและเค้าโครงของกฎหมายลักษณะ
ละเมิดของไทยโดยสังเขป เพื่อจะได้ทราบถึงขอบเขตของกฎหมายลักษณะละเมิดทั้งหมด
และขอบเขตเฉพาะที่จะนำมาเป็นหัวข้อเพื่อทำวิทยานิพนธ์นี้ต่อไปด้วย

กฎหมายลักษณะละเมิดนี้มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 2 ลักษณะ 5 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 ซึ่งแยกไว้เป็น 3 หมวด คือ
หมวดที่ 1 ว่าด้วยความรับผิดเพื่อละเมิด มีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 420
ถึงมาตรา 437

หมวดที่ 2 ว่าด้วยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด มีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา
438 ถึงมาตรา 448

หมวดที่ 3 ว่าด้วยนิติโทษกรรม มีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 449 ถึงมาตรา
452

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 นี้ เป็นเรื่องว่าด้วยหนี้บรรพ
เมื่อละเมิดได้บัญญัติไว้ในบรรพ 2 ด้วย จึงเห็นได้ว่าละเมิดนี้ก็เป็นหน้อย่างหนึ่งก่อนที่จะ
ได้พิจารณาเฉพาะเรื่องละเมิดต่อไป เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องละเมิดได้ดียิ่งขึ้น
เราควรจะได้พิจารณาถึง บ่อเกิดแห่งหนี้ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเรื่องละเมิดเสียก่อนว่า
มีอย่างไรบ้าง แล้วจึงจะได้พิจารณาเฉพาะเรื่องละเมิดต่อไป

บ่อเกิดแห่งหนี้มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. เกิดจากนิติกรรมและสัญญา

เป็นเรื่องต่างหากจากทั้งทางอาญาและทางแพ่งด้วยกัน นับแต่ พ.ศ.2467 ซึ่งประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1,2 เริ่มบังคับใช้กันมา

เพื่อความเข้าใจเรื่องละเมิดดีขึ้น จึงควรจะได้พิจารณาถึง ละเมิดแต่เดิม ซึ่ง
กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายลักษณะวิวาท กฎหมายลักษณะโจร พระราชกำหนดลักษณะข่มขืน
หลวงประเวณี ร.ศ.118 พระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาท ร.ศ.118 และประกาศลักษณะฉ้อ
ร.ศ.119 พอเป็นสิ่งเขยเปลี่ยน และกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
ได้ทรงรวบรวมไว้โดยละเอียดเพียงพอที่จะทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ในกฎหมายลักษณะวิวาทมีบัญญัติไว้ 46 มาตรา มีอยู่หลายมาตราได้ใหม่ (ปรับ)
ผู้กระทำความผิด มีบางมาตราได้ใหม่เป็นสินไหมถึงพันยี่สิบ เช่นมาตรา 3 พันยี่สิบเป็นค่าปรับเข้า
ทองพระคลังจัดเป็นโทษอาญา ส่วนสินไหม จัดเป็นโทษทางแพ่ง ให้แก่ผู้เสียหาย ตัวอย่างในเรื่อง
ละเมิดที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะวิวาทนี้มีตัวอย่างที่พอจะเห็นได้ เช่น บทบัญญัติในมาตรา 1 มีอา
วิวาทต่อกัน วิวาทต่อกัน โทษ 9 กระทง 10 กระทง มีให้เรียงกระทงใหม่ โทษสิ่งใดหนักให้เอา
แต่สิ่งหนึ่งซึ่งใหม่ ให้เอาบันคาศักดิ์ผู้ส่งนายเคียวตั้งใหม่ให้แก่ผู้ชนะ ถอยที่ถอยค่าตีกันให้ใหม่กลม
ลบกัน เหลื่อนั้นเป็นสินไหมถึงพันยี่สิบ มาตรา 2 เป็นเรื่องสืบคนตีคนเคียวมาเคียว มาตรา 5 เป็น
เรื่องพ้อตาเมยายและลูกเขยค่าตีกัน ลูกสะใภ้กับพ่อผู้แม่ผู้ค่าตีกัน เมียหลวงเมียน้อยค่าตีกัน และ
ญาติลำกับอื่นอีกหลายประเภท

ในกฎหมายลักษณะโจรมีอยู่ 167 มาตรา ส่วนมากกล่าวถึงประเภทของทรัพย์สิน
ที่ถูกลักและโทษที่จะลงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ลักนั้น ตัวอย่างที่พอเห็นได้ว่ามีลักษณะละเมิดปนอยู่ด้วย เช่น
มาตรา 22 บัญญัติว่า โจรปล้นสดมภ์ ฉกลักทรัพย์สินของ ช้าง ม้า โค กระบือ เจ้าของจับทรัพย์สิน
สิ่งของช้าง ม้า โค กระบือ นั้นส่งมายังสภาจาเมืองร้อยแขวง ถ้าพวกพ้องพี่น้องญาติกาอายุผู้ร้าย
มาชิงเอาช้าง ม้า โค กระบือ ทรัพย์สินสิ่งของนี้ไปจากสภาจาเมืองร้อยแขวง ท่านว่าผู้นั้นละเมิด
ให้เร่งเอาตัวจงได้ ให้ทวนค่ายลวดหลัง 30 ที่ ให้เอาของนั้นตั้งใหม่ถึงโจร ถ้ามีโคของคืนมา
ให้ทวน แล้วให้ใหม่จงบเต็ม มาตรา 104 บัญญัติว่า ถ้าโจรลักช้าง ม้า วัว ควาย และทรัพย์สินสิ่งของ
มาเท่านั้น และมีผู้ลักเอาไปต่อโจรนั้นแล้ว แสร้งของมาพบพิจารณา เมื่อพิจารณาเป็นสัจว่าลักมา
แต่โจรนั้นจริง ท่านให้ใหม่เท่าเท่าผู้ลักก่อนนั้นจงบเต็ม ถ้าได้ตัวทั้งสองโจรให้เอาทุนทรัพย์สินตั้งใหม่

ทวีคุณคู่กันทั้งสองโจร สิบใหม่โจรหนึ่งได้แก่เจ้าทรัพย์สิบใหม่โจรหนึ่งให้เอาเป็นหลวง

ในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องละเมิดอยู่หลายมาตรา และมีปรากฏอยู่มากกว่าลักษณะอื่น ๆ ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างมากล่าวดังนี้ ในส่วนที่ 1 มาตรา 1

บัญญัติว่า ถึงเทศกาล เดือน 6 เข้าเป็นต้นเป็นลำดับให้ขุนเกษตราธิบดี มีตราสารบัญญัติออกไป
เมืองนอกขอบพระนคร ให้ตั้งโรงโรงป่าโชนมา แก่ผู้มีช่าง ม้า โค กระบือ ให้ผูกถือไว้ อย่าให้
ปล่อยปละละเสีย ให้เลี้ยงโดยขาด ถาลุยหลด เชือกขาดปลอกขาดจากหลักแหล่ง เข้าไร่นากินเข้า
ทานครั้งหนึ่ง ให้จับเอาช่าง ม้า โค กระบือไว้ ถ้าเจ้าของมาขอ ทานว่าให้คืนให้แก่มันครั้งหนึ่ง
ก่อน ถ้าแลเจ้าของขอโดยขนาดแล้วเจ้าไร่นามีให้ ทานว่าผู้นั้นเสียมลัก ช่าง ม้า โค กระบือ ทาน
ทานให้เอาค่าช่าง ม้า โค กระบือตั้งใหม่กึ่งค่า ให้คืนช่าง ม้า โค กระบือให้แก่เจ้าของ ถ้าถึง 2
ครั้ง ให้เจ้าเข้าบอกแก่นายบ้านนายเมือง ผู้เถาผู้แก่ให้รู้ค่ามิย ให้เจ้าช่าง ม้า โค กระบือใช้
เข้าทานมากและน้อย ถ้าหาเจ้าของมาขอได้มิได้ ให้เจ้าเข้าเอา ช่าง ม้า โค กระบือไปบอก
แก่สภาจาเมือง ให้ตรารูปพรรณสัตว์นั้น เว้นสัตว์ให้แก่เจ้าเข้า ถ้าช่าง ม้า โค กระบือจะยอมได้
ให้ไหวเจ้าทุ่งเหล่าหนึ่งหนึ่ง ผัวชาวผืนหนึ่งให้ใช้เข้าทาน จึงให้สัตว์ไปแก่เจ้าของ ถ้าเจ้าของ
ยังมีมาไล่ช่าง ม้า โค กระบือซึ่งจับไว้ นั้นหายกาย ให้ผู้จับบอกแก่สภาจาเมืองค่ามิย อย่าเอาโทษ
แก่เขาเลย ถ้ามิได้บอกช่าง ม้า โค กระบือหายกาย ให้ใช้ของทานกึ่งหนึ่ง ถ้าเจ้าของมา
ติดตามขอมิให้ไถเอาไว้ ของเขาปล่อยหายกาย ทานว่าให้เอาไว้ใช้ของทานจงเต็มค่า ถ้ากินถึง
3 ครั้งก็ตีแลปล่อยให้กิน เลี้ยงให้กิน เข้าทานเมื่อเป็นต้นเป็นลำดับ ให้ไหมช่างฟู้ตัวละ 24000
เมียตัวละ 20000 ม้าฟู้ตัวละ 9000 ม้าเมียตัวละ 8000 โคฟู้ตัวละ 10000 เมียตัวละ 9000
กระบือฟู้ตัวละ 91000 เมียตัวละ 10000 ให้ใช้เข้าทานโดยมากและน้อย ให้คืนสัตว์นั้นให้เจ้าของ
ถ้ากินเข้าทานเมื่อออกรวงให้ไหมช่างฟู้ตัวละ 44000 เมียตัวละ 33000 ม้าฟู้ตัวละ ๗๗ ถ้ากินเข้า
กล่าทานให้ไหมช่างฟู้ตัวละ ๗๗ ถ้ากินเข้ามานยังไม่เป็นรวง ให้ไหมช่างฟู้ตัวละ ๗๗ ให้ใช้เข้าทาน
ตามมากและน้อย ในส่วนที่ 7 มาตรา 5 บัญญัติว่า ชับฝูงวัวไปลุยเข้าทานเสียก็ตี ชับฝูงควายลุยเข้า
ทานเสียก็ตี ชับโซลงลุยเข้าทานเสียก็ตี ทานให้ไหมโดยกระบิลเมืองในส่วนที่ 8 มาตรา 6 ผู้ใดเลี้ยง
หมูให้พิทักษ์รักษาใส่เล้าไว้ อย่าให้ปล่อยปละละไปกินเข้าทาน ๗๗ ในส่วนที่ 10 มาตรา 8 ถอเรือ

ลักเข้าท่านลู่เหล็ก ท่านให้ใหม่ 22000 ในส่วนที่ 18 มาตรา 16 ผู้ใดลักไขน้าในนาท่านออกเสีย ให้ใหม่ ฯลฯ ในส่วนที่ 27 มาตรา 25 ผู้ใดบังอาจปักเขาลงในนาท่านว่าเป็นนาของคนที่ใหม่ ในตอนท้ายของกฎหมายตราชู้คน มีข้อความว่า กล่าวในลักษณะที่ ... โดยสังเขปเท่านั้น

ต่อมาได้บัญญัติว่าควยที่บ้าน ที่สวน ไร่นาอีก 12 มาตรา ที่เกี่ยวกับละเมิดแพะจะ ไม่มีบัญญัติไว้เลย คงมีอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย เช่น ส่วนที่ 44 มาตรา 2 บัญญัติว่าหัวขัวแลที่มีเจ้าของสืบสร้าง และผู้นั้นตายโคแก่ลูกหลาน ถ้าแลผู้ใดไปแฉวงเอาเอง ท่านว่าคนผู้นั้นบังอาจให้ใหม่ลาหนึ่ง เป็นสินไหมกึ่งพินัยกึ่ง คั้นที่นั้นให้แก่พี่น้องลูกหลานมัน

ในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จมีบัญญัติเรื่องละเมิดว่าควยประบัติน ซึ่งคล้ายกับเรื่องละเมิดคือในส่วนที่ 99 มาตรา 1 ข้อดีของกันกลางราคาแล้ว ผู้ซื้อเอาสิ่งของไปยังมีได้ให้เงินแก่ผู้ขาย ๆ ทวงถามมิรับว่า มิได้ซื้อก็ดี มากกว่าน้อยก็ดี ผู้ขายให้เรียกตัวมาพิจารณาเป็นสัจคังหนังสือร้อง ท่านว่ามันประบัติน ท่านให้ใหม่ทวีคูณยกคุณให้เจ้าของ เหลื่อนั้นเป็นสินไหมกึ่งพินัยกึ่ง ถ้าพิจารณามีเป็นสัจมักได้ท่านฉนโค ให้ท่านโคฉนฉนนั้นบ้าง ในส่วนที่ 129 มาตรา 2 บัญญัติว่าช่างทกมันแลขวานชี้แลให้ช่างแทงช่างท่านตาย ให้ไซช่างท่าน ส่วนที่ 138 มาตรา 11 บัญญัติว่าผู้ใดตากไม้ไกลหนทางและมีผู้เข้ามาใกล้ ขวานหลุดจากมือไปคองท่าน เป็นบาปกรรมแก่ผู้ตาย ให้ผู้ตากไปช่วยทำบุญส่งไปแก่ผู้ตาย ถ้าขวานหลุดจากมือทั้งตัวทั้งค้ำ ให้ไซคาคนท่าน ส่วนที่ 139 มาตรา 12 การงานท่านทำไว้ผู้ใดรื้อร้างเสีย ให้ทำไซการงานของท่าน ถ้าทำไซมิได้ให้ไซค่าสิ่งของ ๆ ท่านจงถวน, ในส่วนที่ 145 มาตรา 4 ผู้ใด ... ท่านว่าเป็นกระสือกระหางจะกละพิจารณามีเป็นสัจหาก ... ท่านคังนั้นให้ลงโทษโดยโทษานุโทษแล้วให้ใหม่เท่าค่าตัวผู้ ... นั้นเป็นสินไหม กึ่ง ... ถ้าเป็นสัจว่าเป็นกระสือกระหางจะกละจริงไซให้เอาบ้านผู้เป็นกระสือกระหางจะกละมาชวิษาระพาเสียทรัพย์สินมันให้เอาเข้าพระคลังหลวง

พระราชกำหนดข่มขืนรวมประเวณี พ.ศ. 118 มีบัญญัติไว้ 8 มาตรา มีมาตราที่ 4 มีเรื่องละเมิดเกี่ยวข้องอยู่ชุกกว่ามาตราอื่น จึงได้ยกมาเป็นตัวอย่าง มาตรา 4 บัญญัติว่า ชายใดข่มขืนทำกาธำเราหญิงคังเช่นว่าไว้ในมาตรา 3 (การกระทำที่ถือว่าข่มขืนชำเราหญิง 4 ประการ) พิจารณาเป็นสัจให้ลงโทษจำคุกไว้ตั้งแต่ 10 ปีลงมา กับให้ทำการหนักด้วยก็ได้ ถ้ามิให้ทำการหนัก

ด้วยก็ได้ แล้วจะปรับเป็นเงินค่าขวัญให้แกหญิงตั้งแต่ 1000 บาทลงมาด้วยก็ได้ ฯลฯ

ประกาศลักษณะฉ้อฉล 7 มาตรา ที่เกี่ยวกับละเมิดมีตัวอย่างดังนี้ มาตรา 1 บัญญัติว่า ถ้าผู้ใดหลอกลวงเอาเงินตราของมาได้จากผู้อื่น โดยจงใจที่จะฉ้อแล้ว ให้มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าปรับไม่เกินจตุรศกฐน ถ้าทั้งจำทั้งปรับ มาตรา 4 บัญญัติว่าผู้ใดหลอกขายหลอกแลกตราหลอกให้ปะปนกัน เช่น จำนำและขายฝากเป็นต้น ที่ดินโรงเรือนที่พึงเคลื่อนจากที่ ไม่ได้โดยที่ทราบว่าที่ดินโรงเรือนนั้นหาใช่ของกันไม่ และโดยที่บีความประสงค์จะฉ้อเอาผลประโยชน์ และได้รับผลประโยชน์มาบ้างแล้วตั้งนี้ให้มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ถ้าปรับไม่เกินจตุรศกฐน ถ้าทั้งจำทั้งปรับ มาตรา 6 บัญญัติว่าผู้ที่ถูกฉ้อ มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินที่ฉ้อไปได้ และจะฟ้องฟ้องครั้งเดียวจะเป็นความอาญาอย่างเดียวกันก็ถ้าแพ่ง เรียกทรัพย์สินก็ถ้าทั้งอาญาและแพ่งรวมกันก็ถ้า แลถ้ากรมอัยการฟ้องทางอาญาแล้ว ผู้ที่ถูกฉ้อจะฟ้องแพ่งรวมส่วนร่วมกับส่วนกรมอัยการก็ได้ ฉ้อจะฟ้องเป็นคดีของคนกลางหากก็ได้

อย่างไรก็จะเป็นแพ่งอาญา ต้องฟ้องภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้ทราบความพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาท ร.ศ. 118 สรุปได้ว่า ในมาตรา 4 กำหนดความผิดและโทษสำหรับกรหมิ่นประมาทพระเจ้าอยู่หัว พระมเหสี พระบรมโอรสาธิราช และพระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศ มาตรา 6 เป็นบทกำหนดความผิดแห่งการที่เอกชนทำการประทุษร้ายนกล่อชื่อเสียงของกันเองไว้โดยตรง นับว่าเป็นกฎหมายไทยบทแรกที่รับรู้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในชื่อเสียงของเอกชนในทางอาญา มาตรา 7 ถึง 9 กำหนดความผิดสำหรับเจ้าของและผู้ขายหนังสือพิมพ์โฆษณาข้อความหมิ่นประมาท พระราชกำหนดนี้ส่วนมากเป็นเรื่องในทางอาญา แม้มีมาตรา 12 พุคเป็นเรื่องทางแพ่งอยู่ด้วย ให้เงินที่ศาลปรับจำเลยตามมาตรา 6 เป็นค่าทำขวัญแก่ผู้ถูกหมิ่นประมาทที่เข้ามาเป็นโจทก์ฟ้องกับอัยการด้วย ตัวอย่างที่บัญญัติในเรื่องนี้ เช่นมาตรา 6 บัญญัติว่า ผู้ใดโฆษณาประกาศเองถวายให้ผู้อื่นโฆษณาประกาศแทนตัว เพื่อให้คนทั้งหลาย (จะเป็นคนผู้ถูกหมิ่นประมาทเองก็ดี ถ้าคนอื่นก็ดี) ได้อ่านให้เห็น ถ้าได้รับข้อความอันใดอันหนึ่ง ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นถ้อยคำวาจา ถ้าเครื่องหมายที่ได้เขียนประกาศพิมพ์ ถ้าทำอย่างอื่นให้แลเห็นเป็นที่เข้าใจได้ จะเป็นการจริงก็ดี ถ้ามิเป็นการจริงก็ดี ซึ่งกฎหมายจะหมิ่นประมาทผู้อื่น ฉ้อจะยั่วเย้า

โทษแก่นักข้อยข้อความว่าสิ่งทีกล่าวนำแล้ว ที่เป็นเหตุประจานผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย
เยยเยาะ ภาควางสปรมาทฎฎของมหาชนทั้งหลายจนเขาต้อง เสียชื่อเสียงกิตติคุณความดีไป
ท่านว่าผู้นั้นกระทำผิด

เมื่อพิจารณาเป็นลัจว่า ผู้นั้นกระทำผิดขอขมามังเช่นกล่าวนำแล้ว ก็ให้จำคุกไว้
มีกำหนดไม่เกินกว่า 2 ปี ภาให้ปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า 1000 บาท ภาทั้งจำคุกและปรับด้วย ภา
ในวรรคข้อ ๆ มา โคกล่าวถึงข้อยกเว้น 8 ข้อ ซึ่งถือว่าเป็นความผิด มาตรา 12 บัญญัติว่า บันคา
เงินซึ่งศาลปรับผู้กระทำผิดขอมาตรา 4 และมาตรา 5 นั้น ต้องให้ส่งเป็นพินัยไว้จ่ายราชการ แต่
เงินซึ่งศาลปรับผู้กระทำผิดขอมาตรา 6 นั้น ต้องเป็นเงินทำขวัญให้แก่ผู้ซึ่งถูกประจานข้อยข้อความ
ว่าสิ่งซึ่งต้องห้ามโดยพระราชกำหนดนี้ ซึ่งมาเป็นโทษฟ้องร้องกล่าวโทษผู้กระทำผิดนี้ ซึ่งมาเป็นโทษ
ฟ้องร้องกล่าวโทษผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดขอขมาโทษและขอทำขวัญก็ให้ศาล เปรียบเทียบและควรยกเป็น
เหตุกรุณาสลดหย่อนโทษด้วย

ทีกล่าว เรื่องละเมิดคั้งทีปรากฏในกฎหมาย กฏข้างต้นมาแล้วนี้ เราจะเห็นได้ว่ากฎหมาย
ลักษณะละเมิด มีบัญญัติอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่เหมือนคั้งทีปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ปัจจุบันนี้ เพราะยังปรากฏรวม ๆ อยู่กับกฎหมายส่วนอาญาทั้งสิ้น นับว่ารตบกฎหมาย
แก่เดิมยังล้าหลังกว่าในปัจจุบันมาก

กฎหมายลักษณะละเมิดเมื่อเริ่มประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว
กฎหมายลักษณะละเมิดได้มีการรวบรวมจัดพวกไว้ในแบบที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ และประกาศให้ใช้เป็น
ครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467
และนับแต่วันที่ได้อประกาศใช้ก็ได้ประกาศให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฏ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วน
ที่มีบัญญัติไว้แล้ว หรือซึ่งแย้งกับที่ได้ประกาศใช้แล้วนี้

ตามประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งแรก ซึ่งได้มีการรวบรวมเรื่อง
ละเมิดไว้เป็นหมวดหมู่คล้ายคลึงกับปัจจุบันมากที่สุดนี้ มีบัญญัติไว้ในบรรพ 2 ลักษณะ 4 แบ่งเป็น
3 หมวด คือ

- หมวดที่ 1 ว่าด้วย ความจะต้องใหม่เพราะละเมิด
- หมวดที่ 2 ว่าด้วยเรื่อง ยึดข้อเอง ป้องกันชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งขอมด้วย

กฎหมาย ความจำเป็น

หมวดที่ 3 คัดสินใหม่ทดแทนเพราะชำรุด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 นี้ ได้ถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ 2 ฉบับปัจจุบันนี้ ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 เป็นต้นไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ 2 ซึ่งปรากฏเรื่องละเมิด ดังเช่นปัจจุบันนี้โดยไว้นั้น ปรากฏความเคา้ทรงที่ได้อธิบายไว้ตอนต้นเรื่องหน้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบทางละเมิดกับความรับผิดทางอาญา

ความรับผิดทางละเมิดนั้นเป็นความรับผิดในส่วนแพ่ง ดังนั้นข้อแตกต่างของความรับผิดทางละเมิดจึงมีแตกต่างกับความรับผิดทางอาญา เช่นเดียวกับ ความรับผิดทางแพ่งต่างกับความรับผิดทางอาญา เราแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดดังกล่าวออกได้ เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

- (1) ข้อแตกต่างในลักษณะของผลแห่งการกระทำ ความรับผิดในทางอาญาเป็นความเสียหายแก่สังคมหรือมหาชน ส่วนความรับผิดทางละเมิดเป็นความเสียหายต่อเอกชน
- (2) ข้อแตกต่างในเรื่องการแก้ไขหรือเยียวยา ความรับผิดในทางอาญารัฐเป็นผู้ลงโทษ ส่วนความรับผิดในทางละเมิดผู้ผิดจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ถูกกระทำ
- (3) ข้อแตกต่างในเรื่องการดำเนินคดี ความรับผิดในทางอาญาส่วนใหญ่รัฐเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้อง ในทางละเมิดผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้ดำเนินคดีมาฟ้องร้อง

ในข้อแตกต่างข้อนี้กฎหมายไทยไม่ชัดเจนเหมือนกฎหมายฝรั่งเศส เพราะความผิดทางอาญาการนำคดีมาฟ้องร้องของไทย เจ้าหน้าที่ของรัฐคือพนักงานอัยการ หรือผู้ว่าคดี หรือราษฎร ก็นำคดีมาฟ้องร้องได้ ส่วนในฝรั่งเศสนั้นถือเคร่งครัดมาก สิทธิฟ้องร้องให้ลงโทษทางอาญานั้นได้แก่ข้าราชการซึ่งได้รับหน้าที่ตามกฎหมายอันได้แก่ อัยการ เอกชนแม้จะได้รับความเสียหาย ก็ไม่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องร้องเองได้

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีข้อแตกต่างย่อย ๆ อยู่อีกหลายประการดังนี้

- (1) เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้กระทำผิด โทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ส่วนความรับผิดทางละเมิดหรือทางแพ่งนั้น ผลแห่งความรับผิดคือการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ดังเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า ๑๙๑. ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น และมาตรา 438 วรรคสอง บัญญัติว่า ๑๙๒. อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ

อันใดก่อนนั้นด้วย

(2) เกี่ยวกับความตายของผู้กระทำผิดในทางอาญา กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้กระทำผิด เป็นการบังคับแก่ผู้กระทำผิด เมื่อผู้กระทำผิดตาย สิทธิหน้าที่อาญามาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) ในทางละเมิดหรือทางแพ่งนั้น ผลที่ผู้รับผิดจะต้องได้รับ อันได้แก่การชดเชยค่าสินไหมทดแทน เป็นการบังคับแก่ทรัพย์สินของผู้รับผิด ฉะนั้นเมื่อผู้กระทำผิดตายไม่ว่าจะตายก่อนหรือหลังถูกฟ้องร้อง ความรับผิดก็ไม่ระงับ ผู้รับมรดกของผู้ตายจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน อันเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 ซึ่งบัญญัติว่าภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตาย ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ **และมาตรา 1601** ซึ่งบัญญัติว่าทายาทไม่จำต้องรับผิดเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่ตน

(3) เกี่ยวกับความรับผิดของตัวการหรือผู้ร่วมกระทำผิด ในทางอาญากรณีจะฟ้องรับผิดในฐานะเป็นตัวการ มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ว่า ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ร่วมกระทำผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ส่วนผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำผิด (ผู้ชี้) ตามมาตรา 84 นั้น ถ้าผู้ถูกชี้ได้กระทำความผิดนั้นผู้ชี้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ผู้โฆษณาหรือประกาศให้บุคคลทั่วไปกระทำความผิดตามมาตรา 85 นั้น ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าได้มีการกระทำความผิดตามที่โฆษณาหรือประกาศนั้น มาตรา 86 ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อนหรือขณะกระทำความผิด... ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ในทางแพ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 บัญญัติว่า ถ้าบุคคลหลายคนก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยรวมกันทำละเมิด ท่านว่า บุคคลเหล่านั้นจะต้องรวมกันรับผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายนั้น ความชอบของท่านให้ชดเชยตลอดถึงกรณีที่ใบสามารถสืบรู้ทั่วไคนั้นแล้ว ในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้น คนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย

อนึ่ง บุคคลผู้ยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิดก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดรวมกันด้วย

ตามบทบัญญัติในทางอาญา เมื่อเปรียบเทียบกับทางแพ่งแล้วจะเห็นความแตกต่าง

ได้ว่าตัวการในทางอาญานั้น ตัวการจะต้อง เป็นผู้ร่วมมีส่วนลงมือกระทำผิดด้วยจึงจะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นตัวการ ถ้าเป็นผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำผิดหรือผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำผิดหรือผู้สนับสนุนผู้อื่นในการกระทำผิดแล้ว ย่อมมิใช่ตัวการ (1) ส่วนในทางแพ่งผู้ยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิดก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วย ดังนั้นตัวการในทางละเมิดจึงมีความหมายกว้างกว่าตัวการในทางอาญา

(4) เกี่ยวกับความสามารถของนักรกระทำผิดในทางอาญาและในทางละเมิด ความแตกต่างในหัวข้อนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่าบุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดา มารดา หรือผู้นุบาลของบุคคล เช่นว่านั้นยอมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาคด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่กุศลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว ส่วนในทางอาญาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น วรรค 2 บัญญัติว่า แต่ถ้านักรกระทำผิดยังสามารถ รู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงไรก็ได้

มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 74 เด็กอายุกว่า 7 ปีแต่ยังไม่เกิน 14 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจค่าเป็นการดังต่อไปนี้ ฯลฯ

มาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่า 14 ปีแต่ยังไม่เกิน 17 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตาม

(1)

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84 เรื่องผู้ใช้ มาตรา 85 เรื่องผู้โฆษณาหรือประกาศ มาตรา 86 เรื่องผู้สนับสนุน มีบัญญัติอยู่ในหมวดที่ 6 เรื่องตัวการและผู้สนับสนุน นักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า ผู้ใช้และผู้โฆษณาหรือประกาศก็เป็นตัวการด้วย แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าตัวการที่แท้จริง คือมาตรา 83 ส่วนมาตรา 84 และ 85 ตัวบทนั้นเองก็บอกว่าต้องรับโทษเสมือนตัวการ หากจะถือว่าเป็นตัวการอยู่ ก็น่าจะเป็นตัวการที่ไม่แท้จริง เหมือนในมาตรา 83.

มาตรา 75 หรือถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง

มาตรา 76 ผู้ใดอายุกว่า 17 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

ความบทบัญญัติดังกล่าว เราจะเห็นข้อแตกต่างได้ดังนี้

ก. การที่ผู้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์กระทำผิดทางอาญา ผู้เยาว์ที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี (มาตรา 73 และ 74) เด็กนั้นไม่รองรับโทษ ถ้าอายุเกิน 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือไม่ก็ได้ และถ้าอายุกว่า 17 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลจะลดโทษให้ก็ได้ แต่ในทางแพ่งแล้ว ผู้เยาว์รองรับผิดในผลที่ตนทำละเมิดเต็มที่และนอกจากนี้บิดามารคายังต้องรับผิดร่วมด้วย ถ้าพิสูจน์ไม่ไควว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ซึ่งในทางอาญาบิดามารคาไม่รองรับผิดกับผู้เยาว์ด้วย

ข. การที่ผู้ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะเหตุเป็นผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนกระทำผิด ผู้นั้นไม่รองรับโทษ แต่ในทางแพ่งแล้วแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้วิกลจริตก็ยังคงรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด ผู้อนุบาลต้องรับผิดร่วมด้วย ถ้าพิสูจน์ไม่ไควว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งในทางอาญาแล้วการที่ผู้ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนกระทำผิดผู้อนุบาลก็ไม่รองรับผิดร่วมด้วย

(5) เกี่ยวกับเจตนา ที่จะทำให้ต้องรับผิดในทางอาญาและละเมิด ในกฎหมายอาญาเจตนาของผู้กระทำผิดต้องพิจารณาเป็นสำคัญ ในการที่จะให้ผู้กระทำต้องรับผิด ก็จะต้องเห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติว่า บุคคลจะรองรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้อำนาจโดยประมาทในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้รองรับผิดเพื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา ส่วนในเรื่องละเมิดนั้น เป็นความผิดทางแพ่งซึ่งผลบังคับเพียงแต่ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ผู้กระทำจะมีเจตนาหรือประมาทก็รองรับผิดก็จะต้องเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย

แก้ชีวิตก็ดี ฯลฯ.. ท่านว่าผู้นั้นทำอะไรก็ตาม จำต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทนเพื่อการนั้น

ในทางอาญาหลักเกณฑ์ที่ว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาที่ก่อเมื่อใดกระทำ โดยเจตนาและมีข้อยกเว้นว่า เว้นแต่จะก่อกระทำโดยประมาทในกรณีกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบ แต่ในทางแพ่งกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก็ให้ถือว่าทำอะไรก็ตามเช่นเดียวกันแล้ว ดังนั้น เจตนาในทางอาญาจึงต้องนำมาใช้ในการพิจารณามากกว่าในทางแพ่ง

(6) การตีความกฎหมาย การตีความกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในทางอาญาและในทางละเมิด หลักเกณฑ์ในทางกฎหมายอาญามีว่า "ไม่มีกฎหมายยอมให้มีการลงโทษ" ดังจะเห็นได้ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ว่า "บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญา...เมื่อใดกระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำผิดนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย" ดังนั้นการที่จะตีความให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษในทางอาญาจึงจำเป็นต้องตีความโดยเคร่งครัด เพราะผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษเมื่อกฎหมายที่ใช้ขณะนั้นบัญญัติเป็นความผิดเท่านั้น ส่วนการตีความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นไม่จำเป็นต้องตีความโดยเคร่งครัดเหมือนในทางอาญา เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 บัญญัติว่าอันกฎหมายนั้นท่านว่าต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษรหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ

เมื่อใดไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น

ถ้าและไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ท่านให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่ช่วยไซ้ ท่านให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป ตามบทกฎหมายดังกล่าวข้างต้นนี้ เห็นได้ว่าความแตกต่างในการตีความนั้น ในทางแพ่งเราก็คือความใดกว้างกว่าในทางอาญามาก เพราะถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายไว้โดยตรง เราก็ยังสามารถใช้จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น หรือกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้แปลความได้ ซึ่งในทางอาญาหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะต้องตีความโดยเคร่งครัด

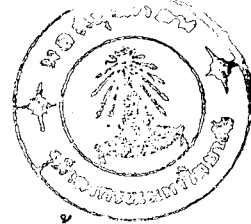
(7) เกี่ยวกับข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ในทางอาญามีข้อสันนิษฐานของกฎหมายให้จำเลยต้องรับผิดชอบอยู่น้อยมาก เป็นต้นว่าตามพระราชบัญญัติการพนัน แต่โดยหลักแล้วมักจะบัญญัติในทางช่วยเหลือจำเลยเสียด้วยซ้ำ ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 227 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติว่าเมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย แสดงให้เห็นว่าถ้าโจทก์ยังสืบไม่ได้ชี้แจงว่าจำเลยกระทำความผิดแล้ว ต้องยกประโยชน์แห่งประโยชน์แห่งความสงสัยให้ฝ่ายจำเลย ส่วนทางแพ่งนั้น มีบัญญัติเรื่องข้อสันนิษฐานของกฎหมายอยู่มากมายหลายมาตรา เป็นอันว่า มาตรา 422 มาตรา 429 มาตรา 433 มาตรา 434 มาตรา 437 ซึ่งกฎหมายสันนิษฐานไว้ล่วงหน้าให้ผู้ละเมิดต้องรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์แก่ตัวให้พ้นผิดได้ ตามข้อยกเว้นของแต่ละมาตรานั้น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาซ้อนกัน

การกระทำครั้งหนึ่งอาจ เป็นผิดทั้งทางแพ่งและอาญาพร้อมกันไปทีเดียวเลยก็ได้ หรือผิดเฉพาะทางอาญาไม่ผิดทางแพ่งก็ได้ หรือผิดเฉพาะทางแพ่งโดยไม่ผิดทางอาญาก็ได้

ตัวอย่างการกระทำที่เป็นผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง เป็นต้นว่าลักทรัพย์ ยักยอกหรือฉ้อโกง นอกจากผู้กระทำจะถูกฟ้องโทษในทางอาญาแล้ว ผู้กระทำยังต้องรับผิดชอบชดเชยทรัพย์สิน หรือราคาทรัพย์สินให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดอีกโสดหนึ่งด้วย

ตัวอย่างการกระทำที่ผิดเฉพาะทางอาญาไม่ผิดทางแพ่ง ได้แก่ การกระทำการเป็นอันยังยั้งหรือของโจร การพยายามกระทำความผิดโดยที่ยังไม่มีผู้ได้รับความเสียหายและความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน เป็นต้น

ตัวอย่างการกระทำที่ผิดเฉพาะทางแพ่งแต่ไม่ผิดทางอาญา ได้แก่ การผิดสัญญา การผิดสัญญาเช่า โดยไม่ออกจากที่เช่าเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่ตามสัญญาเช่าแล้ว หรือหนี้เกี่ยวกับค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่าง บิดามารดากับบุตร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1535 และ 1536 เป็นต้น

ในเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นกันขึ้นนี้ เราพอจะแยกออกพิจารณาได้ 3 หัวข้อคือ

- (1) เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล
- (2) เกี่ยวกับเรื่องอายุความ
- (3) เกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐาน

004683

(1) เรื่องเกี่ยวกับอำนาจศาล ในการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น โจทก์จะฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 ว่าการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ชัดแจ้งแล้วปัญหาจึงไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

(2) เรื่องเกี่ยวกับอายุความ เกี่ยวกับอายุความ เมื่อความรับผิดทางแพ่ง

ข้อเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญานี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรา เรียกคดีประเภทนี้ว่า คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาและได้บัญญัติในเรื่องอายุความไว้ ในมาตรา 51 ว่า "ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้กตจริตในมาตรา 183 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องทางอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องทอศาลแล้วแต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับทุกหยุดตั้งแต่วันมาตรา 79 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่ง ย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 168 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก่อนที่จะได้แยกพิจารณาต่อไป เราควรจะได้พิจารณาอายุความเรื่องละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 ประกอบด้วย มาตรา 448 บัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแก่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ถูกฟ้องหรือรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงฟ้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิด มีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าทุกคราวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ"

จากบทกฎหมายข้างต้นเราพอแยกพิจารณาได้ว่า เมื่อความรับผิดทางอาญาและทางแพ่งเกิดขึ้นกันขึ้น หรือในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น เราจะถืออายุความในทางแพ่งอย่างไร ในมาตรา 51 วรรคแรกนั้นหมายถึง คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ไม่มีการฟ้อง

คดีอาญา อายุความทางแพ่งย่อมระงับไปตามอายุความฟ้องคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นเรื่องอายุความของ ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 183 หรือไม่ก็ตาม แสดงให้เห็นว่า มาตรา 183 นี้ นำมาใช้กับคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่ได้ คงใช้ได้เฉพาะกับคดีแพ่ง ล้วน ๆ เท่านั้น

ตามวรรคสอง หมายถึงคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลแล้วแต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความ คดีแพ่งย่อมหยุดลงตามวรรคนี้ แม้กฎหมายลักษณะอาญาจะเลิกไปแล้วก็ตาม แต่วรรคนี้ก็ยังสามารถใช้ได้ เพราะมีวรรคที่สามและสี่รองรับไว้ด้วยแล้ว

ตามวรรคสาม หมายถึงโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยเป็นคดี เด็ดขาดไปแล้ว ก่อนฟ้องคดีแพ่งอายุความทางแพ่งคงเป็นไปตามมาตรา 168 คือ 10 ปี เพราะ ถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องซึ่งตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาล และอายุความ 10 ปีคง เริ่มนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาดังที่สุดเป็นอันไป

ตามวรรคสี่ หมายถึงโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลยกฟ้องจนคดีเด็ดขาดแล้วอายุความ ฟ้องคดีแพ่ง เป็นไปตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือถือเสมือนว่าเป็นคดีแพ่ง ปกติธรรมดานั่นเอง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 เรื่องอายุความละเมิดนั้นเรา จะได้พิจารณาความหลักเกณฑ์ซึ่งที่ใดกล่าวมาแล้วหรือไม่ อายุความทั่วไปในเรื่องละเมิดนั้นถือว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากอายุความเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัว ผู้จะฟ้องขอใช้คำสั่งใหม่ทดแทน หรือพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ในวรรคนี้มีข้อควรสังเกตุว่ากฎหมาย พูดยุเฉพาะอายุความเรียกค่าเสียหายเท่านั้น มิใช่คำสั่งใหม่ทดแทน ดังนั้นอายุความฟ้องคืนทรัพย์หรือ ใช้ราคาทรัพย์ จึงไม่เป็นไปตามวรรคนี้ด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 429/2499, 1251/2504, 466/2508 1563-1564/2513) ส่วนในวรรคสอง หมายถึงมูลละเมิดที่ผิดทางอาญาคอย ถ้าอายุความทางอาญา ยาวกว่าก็ให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ มีปัญหาว่าสังเกตุข้อไปว่าถ้าอายุความทางอาญาสั้น กว่า เช่นอายุความร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ซึ่ง มีระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เราจะใช้อายุความทางแพ่ง หรือทางอาญามาบังคับ ถ้าจะแปลจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 วรรคสอง ตาม

ตัวที่ยกไว้แล้วข้างต้น ก็น่าจะนำอายุความที่สั้นกว่ามาใช้บังคับไม่ได้ เพราะกฎหมายบัญญัติว่า "และมีอายุความทางอาญายาวกว่า ทานให้นำอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ" มิได้บัญญัติให้เอาอายุความที่สั้นกว่ามาบังคับด้วยเลย

เกี่ยวกับอายุความทางอาญาซึ่งสั้นกว่าทางแพ่งนี้ นอกจากกรณีผู้เยาว์หรือผู้กึ่งจิต ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 183 แล้ว กรณีที่อายุความสะกดหยุดกลางประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 181 นั้น จะเห็นว่า ถ้าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 51 วรรคแรก ให้ใช้อายุความทางอาญามั่งคั่ง จึงเห็นได้ว่า เมื่ออายุความทางแพ่งจะไต่สะกดหยุดกลาง อันเป็นเหตุให้อายุความขยายยาวไปอีก แต่ถ้ามั่งคั่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว ถ้อยอายุความทางอาญา ดังนั้นอายุความทางอาญาในกรณีเช่นนี้จึงอาจสั้นกว่าอายุความทางแพ่งได้ คดีที่เป็นคดีแพ่งล้วน ๆ ถ้าอายุความสะกดหยุดกลาง ยอมขยายไปได้อีก แต่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา การสะกดหยุดกลางของอายุความทางแพ่งยอมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการสะกดหยุดกลางของอายุความทางแพ่งแต่ประการใดเลย

(3) เรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ในกรณีที่ฟ้องความรับผิดทางอาญารวมกัน ความรับผิดทางแพ่งก็ไม่มีปัญหาอะไร เพราะศาลชี้ขาดในข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน แต่หากฟ้องความรับผิดทางศาลกัน ก็อาจมีผลต่างกันได้ คือศาลฟังข้อเท็จจริงไม่เหมือนกัน เพราะกระบวนการพิจารณาความไม่เหมือนกัน เช่นเป็นที่รู้วาทคดีอาญา โจทก์ต้องนำสืบก่อนทุกราย (มาตรา 174 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ส่วนคดีแพ่ง จำเลยอาจนำสืบก่อนก็ได้ เป็นต้น การที่ศาลฟังข้อเท็จจริงไม่เหมือนกันนี้ ย่อมก่อความเสียหายแก่สังคม ทำให้สงสัยว่า ศาลตัดสินผิดพลาด ดังนั้นจึงต้องมีหลัก "การปิดข้อเท็จจริงทางแพ่ง เมื่อคดีอาญาได้พิพากษาแล้ว" ควรสังเกตว่ากฎหมายฝรั่ง เสดมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ และศาลอ้าง ม 3 (2) ของ Code Instruction Criminal ส่วนกฎหมายไทย มาตรา 46 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนเหตุผลทำให้มีการปิดข้อเท็จจริงทางแพ่งก็เพราะเชื่อว่าศาลอาญาชี้ขาดเพื่อสังคม อย่างไรก็ตามหากพิจารณาความรับผิดทางแพ่งก่อนพิจารณาความรับผิดทางอาญา ทางอาญาไม่จำเป็นจะต้องถือข้อเท็จจริงทางแพ่ง

อนึ่ง หากในคดีอาญา ศาลชี้ว่ายังสงสัย จึงยกประโยชน์ให้ หากถือว่าศาลชี้ข้อเท็จจริงแล้วไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2507) ส่วนกรณีที่ศาลชี้ว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสบว่าจำเลยกระทำผิด ดังนั้นถือว่าศาลได้ชี้ว่าจำเลยไม่ได้กระทำผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1674/2512)

เปรียบเทียบความรับผิดทางละเมิดกับความรับผิดทางสัญญา

ความรับผิดทางละเมิดและทางสัญญานี้ทางก็เป็นความรับผิดทางแพ่งด้วยกันทั้งคู่ แต่ความรับผิดทั้งสองชนิดนี้ไม่เหมือนกันทุกประการ เราจะได้พิจารณาถึงข้อแตกต่างของความรับผิดทั้งสองชนิดนี้เพื่อความเข้าใจในการที่จะแบ่งแยกความรับผิดทั้งสองชนิดนี้ออกจากกัน แนวแบ่งแยกความรับผิดทางละเมิดและความรับผิดทางสัญญา เราพิจารณาเบื้องต้นแยกเป็นประการใหญ่ ๆ ได้ดังนี้คือ

(1) ความรับผิดทางละเมิดนั้น ผู้ที่จะได้รับความเสียหายในผลแห่งละเมิดนั้นได้แก่บุคคลทั่วไปจะเป็นใครก็ได้ไม่จำเพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นคู่สัญญากันเสมอไป ตัวอย่างเช่น ก. ขับรถโดยประมาทชนผู้อื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่นผู้ถูกชนหรือทรัพย์สินที่ถูกชนจะเป็นผู้ใดหรือของใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นนาย ข. หรือนาย ค. ซึ่งผิดกับเรื่องผิดสัญญาเพราะการผิดสัญญานั้นจะมีขึ้นก็เฉพาะระหว่างคู่สัญญาเท่านั้น และความรับผิดก็จะเกิดกับคู่สัญญาในสัญญาเท่านั้น

(2) ตามทฤษฎีตามคำทับ (*Theorie Cesssique*) คำว่านี้เข้าใจว่า ความรับผิดทางละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ ส่วนความรับผิดทางสัญญาเป็นผลแห่งหนี้ ที่ว่าเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้เพราะละเมิดยังไม่มิตนั้นเกิดขึ้นในระหว่างผู้เสียหายและผู้ละเมิด ทางเป็นอิสระแก่กัน ไม่สามารถที่จะบังคับกันได้ ทอเมื่อละเมิดเกิดขึ้นผู้ละเมิดจึงจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย จึงเห็นได้ว่าความรับผิดทางละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้

ส่วนความรับผิดทางสัญญานั้นก่อนที่จะมีความรับผิดทางสัญญา คู่สัญญาได้มีนิติสัมพันธ์ต่อกันอยู่แล้ว เมื่อมีการผิดสัญญาผู้ผิดสัญญาจึงต้องรับผิดตามสัญญานั้น จึงเห็นได้ว่า ความรับผิดทางสัญญาเป็นผลแห่งหนี้

(3) ความรับผิดทางละเมิดต้องเกิดจากการกระทำโดยผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ส่วนการผิดสัญญาไม่ใช่การกระทำโดยผิดกฎหมาย เรื่องละเมิด แต่เป็นเพียงไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาเท่านั้น ก็ต้องรับผิดแล้ว

(4) ความสามารถในการก่อให้เกิดความรับผิด ความสามารถของผู้ที่จะรับผิดทางละเมิดนั้น ไม่เป็นข้อสำคัญ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ว่า "บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังต้องรับผิดในผลที่

บทว่าละเมิด

ส่วนความรับผิดทางสัญญา นั้น ก่อนสัญญาจะเกิดขึ้นไ้บังคับกันได้ สัญญาจะต้องมีความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียก่อน สัญญาจึงจะสมบูรณ์ไ้บังคับได้ บทบัญญัติเกี่ยวกับความสามารถของคู่สัญญาที่เห็นชัดว่าต่างกับความสามารถในเรื่องละเมิดที่กล่าวมานี้ เช่น มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติว่า "การใดมิได้เป็นไปตามบทบังคับอันว่าด้วยความสามารถบุคคลการนั้นท่านว่าเป็นโมฆียะกรรม"

มาตรา 21 "อันผู้เยาว์จะท่านนิติกรรมใด ๆ ต้องไ้ได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน บรรดาการใด ๆ อันผู้เยาว์ไ้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ เว้นแต่ที่จะกล่าวไว้ใน 4 มาตราต่อไปนี้"

มาตรา 31 "การใด ๆ อันบุคคลผู้ซึ่งศาลไ้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไ้ทำลง การนั้นท่านว่าเป็นโมฆียะ"

มาตรา 32 "การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตไ้ทำลง แต่หากบุคคลนั้นศาลยังมีไ้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไ้ ท่านว่าการนั้นจะเป็นโมฆียะก็ต่อเมื่อพิสูจน์ไ้ว่าไ้ทำลงในเวลาซึ่งบุคคลนั้นวิกลจริตอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ไ้รู้แล้วควยว่าผู้ทำเป็นคนวิกลจริต"

จากบทกฎหมายทั้งยกมาเทียบแล้วนี้ เราจึงเห็นขอแตกต่างไ้ไว้ในเรื่องความรับผิดเพื่อละเมิดนั้น แม้เป็นผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตก็ของรับผิด แต่ในความรับผิดทางสัญญานั้น เรื่องความสามารถของผู้เยาว์และคนไร้ความสามารถหรือบุคคลวิกลจริตตามมาตรา 32 ไ้กระทำได้ การนั้นเป็นโมฆียะ ไม่สมบูรณ์เหมือนในเรื่องละเมิด

นอกจากนี้ไ้ยังมีความสามารถของหญิงมีสามีในเรื่องละเมิดหญิงมีสามีต้องรับผิดเช่นคนอื่น ๆ ทุกประการ แต่ในทางสัญญาเกี่ยวกับสินบริคนธแล้ว ต้องไ้รับอนุญาตจากสามีก่อน มิฉะนั้นการนั้นเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 38

(5) เรื่องหน้าที่นำสืบ ความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดหน้าที่นำสืบเพื่อการแพะชนะต่างกัน ในเรื่องละเมิดถ้าโจทก์ฟ้องว่าจำเลยทะเลาะเมิด จำเลยปฏิเสธ โจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบไ้ไ้คำฟ้อง เว้นแต่จะเข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมาย เช่นมาตรา 421, 422, 429, 433, 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นต้น จำเลยจึงจะต้องมีหน้าที่นำสืบชกขอ

สันนิษฐานของกฎหมายให้พ้นความรับผิดชอบ.

ส่วนในเรื่องผิดสัญญา นั้น ประเด็นว่าจำเลยได้ชักขึ้นท่อนี้หรือไม่ตกอยู่แก่จำเลยที่จะต้อนนำสืบก่อน ในเรื่องที่น่าสืบเรื่องผิดสัญญานี้เราไม่มีข้อสันนิษฐานของกฎหมายจะนำมาใช้ได้ หน้าที่นำสืบจึงตกอยู่แก่ฝ่ายที่กล่าวอ้าง ถ้าฝ่ายใดกล่าวอ้างฝ่ายนั้นก็ให้นำสืบ ตัวอย่าง เช่น ก. ฟ้อง ข. เรียกเงินตามสัญญา ข. รับว่าทำสัญญาจริงแต่ได้ใช้คืนไปหมดแล้ว เช่นนี้ ข. มีหน้าที่นำสืบ เพราะ ข. ยอมรับว่าทำสัญญาจริงแต่อ้างว่าได้ใช้คืนหมดแล้ว ซึ่งเป็นการอ้างขึ้นมาใหม่ ข. จึงมีหน้าที่นำสืบ แต่ก็มีประการหนึ่งที่น่าจะคล้ายกับละเมิดอยู่บ้าง เช่น ก. ฟ้องเรียกเงินตามสัญญาจาก ข. ข. ปฏิเสธว่าไม่เคยจ่ายเงินจาก ก. เลย สัญญาถูกลบ ดังนั้น ก. มีหน้าที่นำสืบ ถ้าพิจารณาในตัวอย่างหลังนี้แล้ว เรื่องที่น่าสืบนี้เป็นไปเช่นเดียวกับเรื่องละเมิด

(6) จำนวนสินไหมที่ผู้ผิดจะต้องใช้ เป็นค่าทดแทนความเสียหาย ในเรื่องสัญญา ค่าเสียหายเรียกได้แม้แต่ความเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์ล่วงหน้าก่อนแล้ว ซึ่งต่างกับค่าสินไหมทดแทนทางละเมิด ในเรื่องค่าเสียหายเมื่อผิดสัญญานั้น เรียกได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 ซึ่งมีบัญญัติว่า "การเรียกเอาค่าเสียหายนั้นได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย เช่น ความปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้"

เจ้าหน้าที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์ล่วงหน้าก่อนแล้ว

ส่วนค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้นมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ว่า "ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด"

ในทางละเมิดความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษที่คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นล่วงหน้านั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกได้ เพราะการละเมิดนั้นผู้ได้รับความเสียหายกับผู้ละเมิดมิได้มีนิติสัมพันธ์ต่อกันมาก่อนเหมือนสัญญา แต่ในเรื่องนี้หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้ว ผู้ละเมิดก็อาจคาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นได้ล่วงหน้าเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การกลั่นแกล้งบางอย่าง เช่น ก. แกล้งเอาตะปูไปปักไว้ที่ทางออกรถหน้าบ้าน ข. เพื่อจะให้ยางรถ ข. รั่ว เมื่อรถ ข. ยางรั่ว ข.

ก็จะถือว่าจ้างรถแท็กซี่ไปทำงาน ก. มาจะภาคเห็นหรือควรจะภาคเห็นเกี่ยวกับค่าจ้างรถแท็กซี่
โก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 แม้จะไม่ไปพูดถึงความเสียหายอันเกิดจาก
พฤติการณ์ที่เสนอไว้ มาตรา 438 ก็ได้ให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางในการที่จะกำหนดค่าสิน
ไหมทดแทนเพื่อละเมิดโดยให้วินิจฉัยตามการแก้พฤติการณ์และความร้ายแรงของละเมิด ดังนั้น
แม้ศาลจะในค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์ที่เสนอไว้ก็ย่อมจะให้ได้

(7) เรื่องการฉกฉวย ในทางสัญญาอันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
203 มีบัญญัติว่า "ถ้ามีข้อกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน ถ้าหนี้ถึงกำหนดแล้ว เจ้า
หนีให้ค่าเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้อังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้อาจถือว่าฉกฉวยเพราะเขาเตือนแล้ว

ถ้าข้อกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ไว้ ตามวันแห่งปฏิทินและลูกหนี้อังไม่ชำระตามกำหนด
ไซ้ ลูกหนี้อาจเป็นผู้ฉกฉวยโคเมหักคองเตือนเลย สำหรับกรณีเจ้าหนี้อังเป็นผู้ฉกฉวยนั้น มาตรา
207 และ 210 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบัญญัติไว้คือ มาตรา 207 มีบัญญัติว่า "ถ้า
ลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้และเจ้าหนี้อังไม่รับชำระหนี้นั้น โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมาย
ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้อังเป็นผู้ฉกฉวย" มาตรา 210 มีบัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้ส่วน
ของคองเมื่อเจ้าหนี้อังชำระหนี้คองแทนคองไซ้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้อังจะไ้เกรียมพร้อมที่จะรับชำระ
หนี้ตามที่ลูกหนี้ขอปฏิทินแล้วก็ หักไม่เสนอที่จะทำการชำระหนี้คองแทนคองตามที่แจ้งคองทำ
เจ้าหนี้อังเป็นอันไ้ชื่อว่าฉกฉวย"

ส่วนในเรื่องละเมิดนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 มีบัญญัติว่า
"ในกรณีอันอันเกิดแก่บุตรละเมิด ลูกหนี้อังไ้ชื่อว่าฉกฉวยมาแต่เวลาที่ทำละเมิด"

หลักเกณฑ์เรื่องการฉกฉวยในเรื่องสัญญาและละเมิดนั้น มีบัญญัติไว้ต่างกัน ในเรื่อง
ฉกฉวยแยกหลักเกณฑ์การฉกฉวยของเจ้าหนี้อังและลูกหนี้อังต่างหากจากกัน ความกฎเกณฑ์และเงื่อนไข
ดังกล่าวข้างคอง แต่ในทางละเมิดนี้แม้เพียงกรณีเกี่ยวกับมาตรา 206 เท่านั้น อีกประการหนึ่ง
การฉกฉวยของลูกหนี้อังเกี่ยวกับสัญญานั้นคองหวงถามเสียก่อนแล้วเสียแล้วว่าจะไ้กำหนดระยะเวลาชำระ
หนี้ไว้ตามปฏิทิน ส่วนในเรื่องละเมิดไม่ต้องมีการหวงถามแต่อย่างใด

(8) เรื่องอายุความ หลักเกณฑ์เรื่องอายุความทางสัญญามีหลัก 10 ปี แล้วลดข้
ลงไปเป็น 5 ปี, 2 ปี (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164, 165, 166) และ

ทางละเมิดกฎหมายบัญญัติว่า ชำนาญความ เมื่อพ้นหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียนายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงกองไขศาลสินไหมทดแทน หรือ เมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด และถืออายุความทางอาญาที่ยาวกว่าในบุตละเมิดที่มีโทษตามกฎหมายอาญาควย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2466

กฎหมายเกี่ยวกับละเมิดแต่เดิมมีบัญญัติไว้อย่างกระจัดกระจาย เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับแรก พ.ศ.2466 ได้ประกาศใช้แล้ว กฎหมายเรื่องละเมิดที่กระจัดกระจายอยู่ก็ได้มีการนำมารวบรวมไว้ในบรรพ 2 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับ พ.ศ.2466 เกือบทั้งหมดจึงนับได้ว่ากฎหมายลักษณะละเมิดได้ถูกนำมารวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่เป็นครั้งแรกโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับ พ.ศ.2466 นี้เป็นต้นมา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับนี้ได้ประกาศใช้ครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2466 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2 พ.ศ.2467 เป็นต้นไป การประกาศใช้ครั้งแรกนี้ประกาศใช้เพียง 2 บรรพ คือบรรพ 1 และ 2 ในมาตรา 3 บัญญัติให้ยกเลิกบรรดา กฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้หรือซึ่งขัดแย้งกับประมวลกฎหมายนี้เสีย

ดังนั้นจึงเป็นอันว่าเมื่อกฎหมายลักษณะละเมิดได้ประกาศใช้แล้ว เรื่องละเมิดที่มีมาก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับแรกนี้จึงถูกยกเลิกไปโดยมาตรา 3 ข้างต้นนี้ ซึ่งกฎหมายเรื่องละเมิดที่ขัดแย้งกับประมวลกฎหมายนี้ก็ได้อีกยกเลิกไปด้วยเช่นเดียวกัน

ก่อนที่จะได้กล่าวถึงกฎหมายเรื่องละเมิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ต่อไป เราควรจะได้พิจารณาถึงกฎหมายลักษณะละเมิดฉบับแรกนี้เสียก่อน เพื่อจะได้ทราบถึงความเป็นมาในการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่ก่อนที่จะมาปรากฏเหมือนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 และ 2 ที่ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2466 นั้น บรรพ 1 เป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไป บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ บรรพ 2 แบ่งเป็น 6 ภาค เรื่องละเมิดบัญญัติไว้ในภาคที่ 1 ซึ่งว่าด้วยเรื่องมูลแห่งหนี้ ในภาคที่ 1 นี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะคือ

- ลักษณะที่ 1 เรื่องสัญญา
- ลักษณะที่ 2 เรื่องจัดการงานนอกสั่ง
- ลักษณะที่ 3 เรื่องลาภมิควรได้
- ลักษณะที่ 4 เรื่องละเมิด

ลักษณะที่ 4 เรื่องละเมิดแบ่งออกเป็น 3 หมวด

หมวดที่ 1 ว่าด้วย ความจะทองไหมเพราะละเมิด มีบัญญัติไว้ 7 มาตรา

หมวดที่ 2 ว่าด้วย ยึดข้อเอง บ้องกันขอมบ้วยกฎหมาย คำสั่งขอมบ้วยกฎหมาย

ความจำเป็นมีบัญญัติไว้ 5 มาตรา

หมวดที่ 3 ว่าด้วย คำสินไหมทดแทนเพราะทำละเมิด มีบัญญัติ 6 มาตรา

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะหมวดที่ 1 แยกพอสังเขปเพื่อความเข้าใจว่ากรณีเช่นใด

บ้างที่เป็นละเมิด

หมวดที่ 1 เริ่มแต่มาตรา 186 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจจาเลินเล่อ ทำผิดต่อบุคคลผู้หนึ่ง ให้เสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ให้เสียหายแก่ร่างกายก็ดี ให้เสียปกติจิตก็ดี ให้เสียเสรีภาพก็ดี ให้เสียชื่อเสียงก็ดี ให้เสียทรัพย์สินก็ดี ให้เสียสิทธิประการใดประการหนึ่งก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เสียหาย"

มาตรา 187 ผู้ใดก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลผู้หนึ่ง เพราะทำผิดร้ายเป็นความอาชญา ก็ดี เพราะทำผิดเป็นบทกฎหมาย ถ้ากฎหมาย คำสั่งอันขอมบ้วยกฎหมายประการหนึ่งประการใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เสียหาย มีพักจะตองคำนึงว่าผู้นั้นจะตองโทษ ถ้ามีตองโทษตามกฎหมายอาญานั้นเลย

มาตรา 188 บุคคลทุกคนถึงแม้เป็นผู้ไร้ความสามารถ ก็ยังจะตองรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิดต่อท่านนั้น บิคารมารคาถ้าผู้ดูแลของบุคคลเป็นปานนี้ ยอมจะตองรับผิดชอบร่วมกับเขาค้วย ถ้ามีอาจพิสูจน์ได้ว่า คนใดใช้ความระมัดระวังอันเพียงพอและสมแก่หน้าที่ดูแลซึ่งคนทำอยู่นั้น

ถ้าบุคคลผู้ไร้ความสามารถนั้นตกอยู่ในความพิทักษ์รักษาของครูบาอาจารย์ ถ้าของมูลนายผู้จ้าง ถ้าบุคคลอื่นใดอยู่เป็นนิจก็ ถ้าอยู่เป็นครั้งเป็นคราวก็ดี เมื่อบุคคลผู้ไร้ความสามารถทำละเมิดต่อท่านในเวลาที่อยู่ในความพิทักษ์รักษาของเขานั้น ท่านว่าครูบาอาจารย์ มูลนายผู้จ้าง ถ้าบุคคลอื่นนั้นยอมจะตองรับผิดชอบค้วย ถ้าอาจพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์ มูลนายผู้จ้าง ถ้าบุคคลอื่นเขานั้นมิได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอและสมแก่หน้าที่ดูแลซึ่งคนทำอยู่

มาตรา 189 นายจ้างกับลูกจ้างจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น

มาตรา 190 นายจ้างซึ่งได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปเพราะละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ขอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น

มาตรา 191 ถ้าหากว่าบุคคลหลายคนต่างละเมิดด้วยกันไซ้ ท่านว่าผู้กระทำผิดทั้งนั้นจะต้องร่วมกันใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เว้นแต่ศาลจะพิพากษาให้เป็นไปอย่างอื่น

มาตรา 192 ในหมู่ผู้ละเมิดด้วยกันหลายคนนั้น ศาลจะตัดสินบันดาลสินไหมทดแทนให้เป็นส่วนที่ผู้ละเมิดจะต้องใช้คนละเท่าใดก็ได้

เห็นได้ว่าละเมิดตามที่ประกาศใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งแรกนี้ ในมาตรา 186 บัญญัติไว้เป็นหลักเช่นเดียวกับมาตรา 420 ฉบับปัจจุบัน และเป็นที่สังเกตได้ว่าเกี่ยวกับละเมิดข้อเสียหายก็ได้รวมบัญญัติไว้ในมาตราเดียวกันนั้นโดยที่เกี่ยว และถ้าดูต่อไปก็จะเห็นได้ว่าเรื่องละเมิดเกี่ยวกับสัตว์ โรงเรือน และสิ่งปลูกสร้างหรือยานพาหนะอันเกิดขึ้นด้วยกำลังเครื่องจักรกลและทรัพย์สินที่เป็นของเกิดอันตราย ไม่มีบัญญัติไว้อีกเหมือนเช่นปัจจุบัน ดังนั้น มาตรา 186 จึงใช้บังคับตลอดทั้งหมดโดยที่เกี่ยว

ส่วนมาตรา 187 ก็เป็นท่านองอธิบายว่ากรณีตามมาตรานี้เป็นการทำผิดและเป็นละเมิดตามมาตรา 186 แล้ว และเมื่อพิจารณาเทียบกับมาตรา 421, 422 ฉบับปัจจุบันแล้ว จะเห็นว่าความมุ่งหมายของมาตราดังกล่าวนี้จะมีวัตถุประสงค์ท่านองเดียวกัน

มาตรา 188 เป็นเรื่องผู้ไร้ความสามารถที่ต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิดท่านองเดียวกับมาตรา 429 และ 430 ฉบับปัจจุบัน

มาตรา 189 เป็นเรื่องนายจ้างร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างท่านองเดียวกับมาตรา 425 ปัจจุบัน ส่วนมาตรา 190 เป็นเรื่องนายจ้างได้เบียดจากลูกจ้างท่านองเดียวกับมาตรา 426 ฉบับปัจจุบัน

มาตรา 191 และ 192 เป็นเรื่องกรทำละเมิดร่วมกันต้องรับผิดชอบร่วมกัน และศาลจะตัดสินให้รับผิดชอบคนละเท่าใดก็ได้ ซึ่งเทียบได้กับมาตรา 432 ฉบับปัจจุบัน แต่ตามมาตรา

191 และ 192 มิได้พูดถึงผู้ยืมหรือช่วยเหลือไว้เลย และตามมาตรา 432 ฉบับปัจจุบันนั้นชั้นแรกให้ผู้ละเมิดรวมกันรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กันก่อน เว้นแต่ศาลจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ส่วนในมาตรา 191 นั้น ไม่มีบัญญัติให้รับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กันก่อน แต่ได้บัญญัติให้ศาลตัดสินให้รับผิดชอบคนละเท่าใดเป็นหลักตายตัวไว้เลย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2466 บรรพ 2 เกี่ยวกับความที่จะต้องใช้คำสั่งใหม่เพื่อละเมิดนี้ ส่วนมากคล้ายคลึงกับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันในเรื่องความรับผิดชอบเพื่อละเมิด ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ปัจจุบันนี้ ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2468 เป็นระยะเวลาไม่ห่างกันกับฉบับแรกนัก ดังนั้นบทบัญญัติต่าง ๆ จึงไม่ผิดกันมากนัก

เป็นที่น่าสังเกตว่าในมาตรา 186 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับ พ.ศ.2466 ใช้คำว่า "เดินเลอ" แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบันใช้คำว่า "ประมาทเดินเลอ" แก่ความหมายของทั้งสองคำนี้ความเจตนาของผู้ร่างก็คงจะให้ความหมายเช่นเดียวกัน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย